

Despropòsits per a la reflexió

Vagi per endavant la premissa que el conformisme porta a la immobilitat i en una societat el fet immutuable a la llarga esdevé regressiu, especialment si el comparem amb d'altres models socials que mica en mica han seguit el seu propi ritme d'adequació al temps que els pertoca.

Dic això, perquè en cap cas vull donar una imatge de persona destructiva o ressentida que no té altre punt de mira que les errades alienes per a poder criticar-les. Tot al contrari, considero que el fet d'emprar la crítica d'una manera positiva i com a eina d'anàlisi, pot comportar una millora substancial en l'entramat urbanístic i, de forma circumstancial, en l'entramat social, atès que la societat interactua amb el seu entorn urbà -a ningú no se li escapa que és molt més gratificant viure en una ciutat ben neta i endreçada, que no en una urbs immersa en el més absolut dels caos.

Errare humanum est". Aquesta és una certesa indèstriable de la condició humana i que cal acceptar-la com imperatiu categòric al qual no escapa ningú. Admès doncs aquest estigma, és fàcilment comprensible que qualsevol model urbanístic posseeixi mancances o coses millorables, i que moltes vegades no és fruit d'interessos personals o polítics, sinó que és nascut de les mancances naturals que tenim com a persones. És una evidència que les ciutats han anat evolucionant al llarg del temps, adaptant-se a les noves vicissituds, de la mateixa forma que és evident que no totes ho han fet al mateix ritme.

Arribat a aquest punt, cal fer-se la següent pregunta: La ciutat on vivim, és de les que han evolucionat favorablement o és una de les moltes que no ha sabut respondre a les necessitats dels ciutadans?

A l'hora de fer aquesta reflexió, cal preguntar si el preu que s'ha de pagar per adaptar la ciutat a les noves necessitats ha de ser a costa del patrimoni històric o monumental que posseeix, cosa que indefectiblement ens porta a una altra anàlisi: ¿La nostra ciutat ha sabut mantenir tot el patrimoni monumental que posseïa o, al contrari l'ha malmès o abandonat?

Personalment, considero que el nostre passat històric és el llegat que ens han deixat i que al cap i a la fi és allò que ens dóna senyal identitària

Nou campanar de Sant Quirze de Pedret, 20 de juny de 2008. FOTO RAMON ROTA I CUNILL

i que ens ha portat a què siguem tal com som, és a dir, el fet diferencial que ens distingeix com a col·lectiu.

Davant aquests interrogants, vaig trobar interessant realitzar un treball de recerca que mostrés la realitat berguedana, ressenyant els fets tal i com són, per tal de dur-nos a la reflexió, mai amb esperit destructiu ni exercint la crítica d'una forma gratuïta. El veritable propòsit del treball és precisament, i mitjançant una actitud analítica i positiva, observar el nostre entorn immediat, és a dir la nostra ciutat, i prendre nota de les mancances o les espifiades que al llarg dels anys ha anat sofrint, per tal de poder esmenar-les i evitar en la mesura del possible que es repeteixin en un futur. És doncs, una invitació a la reflexió que fàcilment es pot resumir en una pregunta cabdal: La ciutat on vivim, és realment el model que nosaltres voldríem? Sincerament i defugint actituds massa ingènues, penso que difícilment s'adequa de forma exacta al nostre model ideal i és precisament aquesta actitud reflexiva la que ens ha de portar a millorar en el possible les nostres ciutats.

Sota aquest punt de vista podem dividir el treball en dues parts, l'urbanisme i el patrimoni històric.

Pel que fa a l'urbanisme i investigant una mica en el passat de la ciutat, vaig adonar-me que bona part del problema rau en la seva pròpia història. Tenim per una banda, que en el nucli vell hi sovintegen, com a model constructiu, les parets de tàpia, alhora que també és freqüent l'ús compartit de parets de càrrega, a causa de la pobresa general de la ciutat. Cosa que ens fa adonar de la gran problemàtica que es deriva d'aquest model, perquè els edificis abandonats, i que han estat construïts amb aquesta metodologia, s'acaben convertint en un perill potencial, ja que es poden derruir fàcilment i causar danys en l'edifici contigu, amb el qual comparteixen una paret mitgera.

El mètode de construcció amb paret de tàpia, no és ni bo ni dolent per ell mateix, sinó que cal contemplar com ha estat emprat i les condicions que l'envolten, per poder determinar si és o no el millor model constructiu, o el que millor s'adapta a les necessitats d'una població concreta. Aquí és, on em vaig adonar que el passat militar de la ciutat, immers en totes les guerres carlines, havia estat determinant per optar per aquest model i no per un altre. Passem a analitzar-ho.

La tàpia és un material prou bo, amb un nivell d'aïllament tèrmic excel·lent, barat i fàcil de treballar, de manera que en un lloc on sovintegen les guerres, entenem que es tracta d'un material de fàcil reposició. Un bon exemple el trobem a la muralla (les poques restes que encara en queden). Berga, com a enclavament militar es trobava emmurallat i a recer dels possibles atacs enemics, ara bé, lluny de tractar-se d'una fortificació de pedra com la que es pot trobar per exemple a Carcassona, la de Berga era un amuntegament de pedres, rocs i material divers que havia estat parcialment enderrocat i remogut diverses vegades, de manera que si patia un atac i era parcialment destruïda (tant la muralla com les cases que es trobessin a prop) ràpidament podia ser substituïda gràcies a aquesta metodologia econòmica i de fàcil manipulació -evidentment és més fàcil amuntegar un pilot de runam que no pas haver de tallar la pedra.

En contrapartida, tenim que aquest material de construcció, lluny de la perenne noblesa de la pedra, és molt més susceptible de patir els rigors del pas del temps i de les inclemències meteorològiques. Suporta malament l'acció erosiva de l'aigua ja que si apareix una esquerda a la tàpia per on es pugui filtrar el líquid element, de mica en mica anirà erosionant-ne l'interior, afeblint la construcció i fent-ne perillar la seva integritat. No cal ni dir que en un país que pertany a la conca mediterrània, amb unes avingudes pluvials generoses, en principi aquest no es mostra com el model constructiu preferent. Lamentablement però, aquest *modus operandi* ha condicionat en bona mesura que tot el barri antic de la ciutat, avui en dia presenti l'aspecte que té.

Per altra banda, la caòtica distribució urbanística que presenta el nucli antic, amb carrers torts i estrets no fan sinó complicar encara més la cosa, ja que els accessos amb grues i maquinària per poder dur a terme la rehabilitació es veu greument condicionada per aquest fet. El més lamentable és que aquesta disposició caòtica i enrevessada de carrers estrets amb contínues giragonses, malgrat ser justificable en aquest sector per raons de tipus històric, sol ser el model que ha seguit imperant a la resta de la ciutat i és imperdonable que a ple segle vint, una època ja allunyada del bel·licisme passat i amb un trànsit rodad ja existent i consolidat, es continuïn fent carrers d'un sol sentit, estrets i amb tombants continuats que alenteixen el tràfic, alhora que encareixen enormement el seu manteniment. No cal ser enginyer ni matemàtic per saber que la distància més curta entre dos punts és la línia recta, i en un carrer ple de revolts i cantonades, la quantitat de material extra que hi pot entrar, ja sigui de clavegueram, enllumenat o qualsevol altre servei, pot arribar a ser molt costós.

Deixant d'una banda el fet històric, m'he trobat amb tot un seguit d'errades urbanístiques com poden ser passos zebra mal ubicats o deficiències de la senyalització; errors, alguns d'ells que, de mica en mica i al llarg del temps en què he estat elaborant aquest treball, el Consistori ha anat esmenant.

Pel que fa al patrimoni històric, en aquest treball no he pogut reflectir l'estat actual de tot el patrimoni berguedà a causa de la ingent quantitat de monuments que hi ha, cadascun dels quals podria ser mereixedor d'un treball individualitzat i més aprofundit, de manera que només podrem fer-ne una petita aproximació.

De tal forma, he decidit centrar-me en l'església de Sant Quirze de Pedret, la Torre de la Petita, el Pavelló de Suècia, la Plaça de les Fonts, la Història de Catalunya en pedra i la Plaça de Sant Pere.

El cas més significatiu és òbviament el de l'església de Sant Quirze de Pedret, i no perquè a hores d'ara sigui el monument que es troba en més mal estat, tot el contrari, ja que el seu estat de conservació és excel·lent, gràcies a dues ac-

Parets escrostonades, 27 de juny de 2008.

FOTO RAMON ROTA I CUNILL

tuacions dutes a terme per tècnics de la Diputació de Barcelona, sinó per la manera de dur a terme les tasques de restauració.

Abans que res, cal establir una premissa: per principi tota tasca de recuperació del patrimoni històric, artístic o monumental és lloable, ja que la pèrdua de qualsevol monument, o part d'ell, és un empobriment cultural, que resulta lamentable per a qualsevol país.

Ara bé, aquest tipus d'actuacions solen ser controvertides i no exemptes de polèmica ja que sovint una part de la història del monument es fa impossible d'esbrinar i cal valorar molt bé com es realitza la restauració. En el cas de Pedret, cal dir, que gràcies a les dues restauracions dutes a terme, avui el temple està consolidat i es troba en bon estat i que, de manera molt especial en la segona de les fases, es van realitzar uns treballs correctes a nivell material però poc respectuosos amb la història de l'església. Per poder valorar el que dic, ja que per mi mateix no posseïa els elements de judici necessaris per poder opinar, he estat parlant amb gent vinculada al món històric i artístic i per bé que no hi he evidenciat una unanimitat absoluta (tal com he dit aquestes actuacions solen ser polèmiques) sí que plana una opinió generalitzada, que critica obertament el fet que la cèlebre espadanya de l'església hagi estat enderrocada, adduint raons més de tipus estètics que no pas raons fonamentades de tipus històric. Davant evidències com aquesta, cal preguntar quin criteri ha de prevaldre a l'hora de restaurar un monument, si el pur formalisme que es redueix a la vessant estètica o si en canvi han de prevaldre les valoracions que responen a les lectures històriques.

Personalment, opino que els arguments històrics han de pesar més que les raons estètiques, ja

que si mutilem una part històrica d'un monument, tindrem una lectura històrica parcial i esbiaixada que per culpa de la mutilació pot distorsionar la visió futura que se'n tingui de l'obra.

En el cas concret de Pedret, a més, l'argument pel qual va ser derruïda l'espadanya (segons l'arquitecte era massa alta per les dimensions del temple) és fàcilment qüestionable ja que precisament el fet de la sobredimensió del campanar reflecteix perfectament una part de la nostra història, la que correspon al període del barroc, on precisament un dels trets característics fonamentals n'és la desmesura.

Tot un altre apartat seria tot l'entramat de mancances que existeixen a la ciutat i que com a ciutadà em preocupen. Hem de contemplar les ciutats com un element viu que evoluciona i s'adapta a la realitat del moment. Partint d'aquesta premissa cal preguntar quina és la realitat que ens envolta i quines són les mancances o necessitats de la població. Segurament que de necessitats n'hi ha moltes i, possiblement, es faria tediós d'intentar enumerar-les, per tant es fa necessari prioritzar i esbrinar sota el prisma de l'objectivitat quines d'aquestes necessitats són les més primordials i les que més urgeix de resoldre.

Una d'elles seria l'estació central d'autobusos. L'actual ubicació, al Passeig de la Pau, és hores d'ara absolutament anacrònica, obsoleta i desfasada. No és concebible que una terminal de transport públic que és la seu central de tota la comarca, es trobi situada en un lloc on en prou feines hi caben un parell d'autobusos i que per major problema el seu accés sigui difícil per als mateixos autocars que precisen de fer maniobres compromeses quan han d'aparcar.

Una altra de les mancances que he observat, és l'intent d'aprofitament d'uns edificis que desposseïts de la funció primera per a la qual havien estat pensats, amb prou feines aconsegueixen els objectius de la nova atribució, condicionats per una construcció poc adaptada als usos actuals. M'estic referint concretament a l'edifici on és ubicada l'escola de música, nascut en primera instància com a centre cívic i que ràpidament fou derivat cap aquests nous usos per als quals no estava preparat, parlem de qüestions com aïllament sonor o distribució d'aules.

Tanmateix i paral·lelament a les mancances, també són preocupants un seguit de deficiències, algunes d'elles en edificis de recent implantació a la ciutat, com pot ser el Pavelló de Suècia, que per bé que es tracta d'un model d'abans de la guerra civil, l'edifici actual és una reconstrucció duta a terme els anys noranta. Aquesta reconstrucció presenta un seguit de problemes d'humitats i aïllaments que evidencien una construcció feta a corre-cuita i amb poc rigor a l'hora de triar-ne els materials, cosa que tanmateix comporta un problema afegit que és el del manteniment. És una llàstima que una edificació tan singular com aquesta comenci a patir ja els estralls d'una conservació deficitària.

Un cas molt més preocupant és el de l'edifici que es troba situat al Pla de l'Alemany, on presumiblement havia d'anar-hi el Museu Comarcal. Es tracta d'un clar exemple d'aprofitament d'una edificació per a uns usos pels quals no ha estat pensat en un inici i que comporten una sèrie de mancances difícils de solucionar si no és a base d'una gran aportació de capital.

Estem parlant de mancances com ara:

Un nivell d'aïllament tèrmic insuficient, una deficient impermeabilització a nivell del terra, que comporta elevats nivells d'humitat a l'interior, un magatzem i dipòsit d'obres, a totes llums insuficients (si ens atenem a la disposició prevista), o bé la certesa de la impossibilitat

d'expansió a causa del nou pla urbanístic. Tot això ha fet que el projecte de museu hagi estat de-

sestimat d'una vegada per totes, això sí, després d'haver-hi invertit una bona suma de diners.

No voldria acabar aquest escrit deixant un mal regust de boca al possible lector, com ja he dit al principi no es tracta d'una crítica destructiva ni s'amaguen sota aquestes línies lectures de caire polític ni tan sols el més mínim bri d'animadversió envers cap dels equips de govern que han anat perfilant la ciutat. Són simplement les reflexions d'un ciutadà corrent que s'estima la seva ciutat i que desitjaria que aquesta s'anés assemblant a l'ideal d'urbs on a tots ens agradaria viure. Entenc que les possibles mancances o desgavells que s'hi poden trobar són fruit del despropòsit i no hi ha cap mena d'intencionalitat. Són pertant les mancances pròpies de la nostra condició humana i que no són imputables sinó a les nostres pròpies limitacions.

Si alguna cosa m'ha mogut a escriure tot plegat no ha estat sinó l'ànim que tothom que el llegeixi reflexioni una mica sobre el que acabo de dir i que, finalment, es faci tan sols una simple pregunta: És aquest el model de ciutat on m'agradaria viure?

Entenc que com a ciutadans tenim no tan sols el dret de fer-nos sentir, sinó també el deure de fer que la nostra opinió sigui escoltada, solament d'aquesta manera farem evolucionar el nostre model de ciutat cap un segle vint-i-u del qual ja n'hem encetat la primera dècada.

RAMON ROTA I CUNILL
IES L'ALT BERGUEDÀ
TUTORA: SÒNIA TORRES I PLANELL

DERMATOLOGIA

DR. JORDI GIL

Passeig de la Rasa dels Molins, 22, 4art 2a · 08600 Berga
Tel. 93 821 39 51 · Mòbil 619 54 61 54

Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit

A
Àmbit de Recerques
del Berguedà

www.zenobitaedicions.com
Tel. 93 875 7363
c/e: zb@zenobitaedicions.com

zenobita
edicions

Col·lecció patrimoni industrial i històric

Viure al peu
de la mina
Les colònies
mineres
de Cercs

volum 5è

La mina de petroli
de Riutort
(Guardiola
de Berguedà)

volum 6è

El volum 7è de la col·lecció
que té per objectiu conèixer
més bé el nostre
patrimoni!

L'embassament
de la Baells
(Cercs)

NOVETAT

De venda a les millors
llibreries de la comarca

zenobita
edicions